

deemos

Jaargang 22
Juni/Juli 2006

ISSN 0169-1473

Een uitgave van het
**Nederlands
Interdisciplinair
Demografisch
Instituut**

Bulletin
over
Bevolking
en
Samenleving

6

N I D I

inhoud

- 49 **De 'roots' van Amerika**
- 52 Demodata
- 53 Demodata
- 54 **Nederland in 2025 sterk
geprofileerd**
- 57 **Vergrijzing: kansen en
knelpunten op de arbeidsmarkt**
- 59 Demodata



Gouverneur Arnold Schwarzenegger.
Foto: ANP/David Paul Morris/Getty Images/AFP

De 'roots' van Amerika

HARRY VAN DALEN

De Verenigde Staten worden door menigeen als het toonbeeld van de 'melting pot' gezien, waar integratie welhaast vanzelfsprekend is. Praktisch iedere Amerikaan is een immigrant dan wel stamt af van immigranten. Het 'melting pot'-idee is dat na verloop van tijd iedereen zich Amerikaan voelt en de band met het oude vaderland is verwaagd. Aan de hand van de Amerikaanse volkstelling voor het jaar 2000 wordt nagegaan met welke landen Amerikanen een band hebben en hoe het de verschillende immigranten is vergaan. Wat is er van de Nederlanders terechtgekomen die ooit en masse naar de Verenigde Staten vertrokken? En hoe staat het met de échte originele bewoners van Amerika: de indianen en de Eskimo's?

A Nation of Immigrants, zo betitelde in 1958 president John F. Kennedy, van Ierse origine, de Verenigde Staten van Amerika en die karakterisering geldt vandaag nog steeds. Verreweg de meeste Amerikanen of hun voorouders kwamen van elders en velen hebben daardoor een Europese, Afrikaanse, Aziatische (Chinees), Latijns Amerikaanse of Mexicaanse achtergrond. Ook veel bekende Amerikanen hebben immigrantenbloed in zich. Om er een paar te noemen: de presidenten Richard Nixon (Wales) en Ronald Reagan (Iers), de honkballer Joe Dimaggio (Italiaans) of Madonna (ook Italiaans bloed), Oprah Winfrey en Bill Cosby (African American), Milton Friedman en János Weiszmüller ofwel Johnny 'Tarzan' Weismüller (beiden uit het Oostenrijk-Hongaarse rijk), Jennifer Lopez (Puerto Ricaans bloed) en Arnold Schwarzenegger (Oostenrijk).

Het is interessant om eens na te gaan om welke groepen het precies gaat en hoe deze zich qua aantal tot elkaar verhouden. De discussie over immigratie in de VS draait hoofdzakelijk om de zwakke integratie van de groep immigranten uit Latijns Amerika. Deze groep van immigranten, aangeduid met Hispanics of Latino's is de afgelopen tien jaar het snelst gegroeid van alle immigrantengroepen. Behalve de Hispanics eisen verder de Afro-Amerikanen veel aandacht op in het integratiedebat, evenals bij de Hispanics door hun wankel sociaal-economische positie. Maar hoe vergaat het de Amerikanen met Europees bloed? Verschillen zij onderling veel in termen van economisch succes of is Amerika werkelijk een 'melting pot' zodat na verloop van tijd alle verschillen wegvallen?

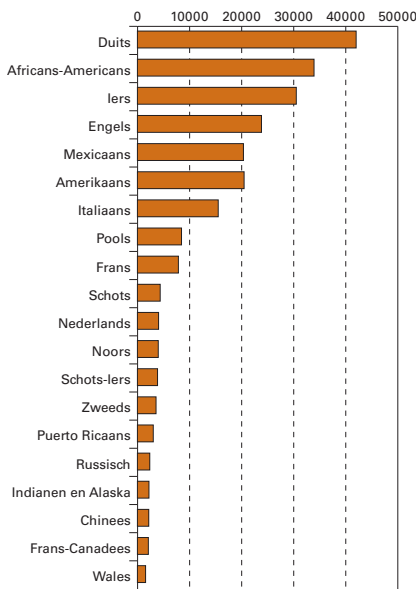
Wie is de grootste?

Maar eerst een test vooraf of u weet welk land of etnische groep in de Verenigde Staten de grootste vertegenwoordiging heeft. Zijn dat de afstammelingen van de oor-



Peter Stuyvesant. Foto: ANP

Figuur 1. Belangrijkste bevolkingsgroepen naar voorouderlijke banden



Bron: US Bureau of Census, Volkstelling 2000

spronkelijke koloniale machten: Engeland, Frankrijk en wellicht Nederland uit de tijd van Peter Stuyvesant of nog vroeger de Spaanse en Portugese ontdekkingsreizigers? Wie de strip Lucky Luke kent, weet hoeveel nationaliteiten door het beeld buitelen: Schotse en Ierse soldaten, Chinezen die steevast een wasserij bezitten, blonde pioniers uit Scandinavië, indianen, maar de hoofdmoot wordt toch gevormd door de Engelse kolonialisten. Dus dat lijkt a priori de grootste groep. Wie evenwel verder nadenkt zal toch tot de conclusie komen dat de zwarte bevolking, die zich tegenwoordig als 'African Americans' afficheert, de grootste groep zou moeten zijn. Immers, de slavernij bracht veel Afrikanen naar vooral het Zuiden van de Verenigde Staten. Of maken toch de Italianen een kans om de grootste groep te zijn, of de Ieren, die ooit massaal in de 19^e eeuw hun land zijn ontvlucht? Steden als New York en Boston kenden wijken die als Little Italy werden betiteld, net zo goed als veel steden ook hun eigen Chinatown kennen.

Kortom, het blijft giswerk en dan reppen we nog niet eens over de vele Mexicaanse immigranten die de laatste tien, twintig jaar in groten getale de zuidelijke grens passeerden.

Van Duitse komaf

Het raadsel van de sterkste band wordt opgelost door figuur 1, waarin de top 20 wordt gepresenteerd van landen (of groepen) waarmee Amerikanen nog een voorouderlijke band hebben. De gegevens in de figuur zijn afkomstig uit de volkstelling van 2000. In dat jaar bedroeg de totale bevolkingsomvang van de VS 281 miljoen inwoners. Met 42,9 miljoen afstammelingen staat Duitsland op nummer 1. Met andere woorden: 15 procent van de Amerikanen heeft Duitse voorouders. De Afro-Amerikanen (met 34,7 miljoen) en de Ieren (met 30,5 miljoen) volgen op de tweede en derde plaats. Nederland doet het ook nog aardig met 4,5 miljoen inwoners, hetgeen een 11^e plaats oplevert. Een bijzondere voorouderlijke band betreft de Schots-Ierse afstamming. Deze term wordt gebruikt om de afstammelingen te beschrijven van protestantse

afkomst uit Schotland en omstreken die in de 18^e eeuw eerst naar Ulster (Ierland) en later naar Noord-Amerika emigreerden. Zij staan ook wel bekend als Noord-Iers of Ierse presbyterianen. Dat de band met Duitsland groot is hoeft achteraf gezien geen verwondering te wekken. De Duitsers behoorden eind 19^e en begin 20^{ste} eeuw decennialang, samen met de Ieren en de Italianen, tot de grootste immigrantengroepen. In de jaren dertig en veertig kreeg de immigratie van Duitsers nog een impuls nadat Hitler in 1933 aan de macht kwam en groepen Duitsers die hun vrijheid bedreigd zagen (joden, artiesten, intellectuelen) hun toevlucht namen tot de VS. Hoewel Hitler het niet beseftte zorgde hij voor een gigantische kennis- en inkomensoverdracht waar de VS nog steeds de vruchten van plukt. Albert Einstein, Walter Gropius, Thomas Mann en Marlène Dietrich waren bekende namen die samen met 130.000 andere Duitse en Oostenrijkse vluchtelingen hun leven in de VS voortzetten. Ondanks het grote aantal Duitsers dat in het verleden naar de VS emigreerde is de assimilatie van deze groep blijkbaar zo voorspoedig verlopen dat Duitse namen niet meer als Duits worden gezien. En toch zijn bijvoorbeeld de spijkerbroekfabrikant Levi Strauss, presidentieel adviseur en Nobelprijswinnaar Heinz ('Henry') Kissinger en journalist Joseph Pulitzer allemaal van Duitse origine. Daarnaast hebben veel immigranten bij binnenkomst via Ellis Island, New York, hun naam verbasterd, moedwillig dan wel per ongeluk. Bij veel artiesten ten slotte is de Duitse bron moeilijk meer te ontdekken doordat zij een andere naam aannamen, zoals Bob Dylan die ter wereld kwam als Robert Zimmermann.

Relativering

Er is bij de volkstellingcijfers van figuur 1 wel enige relativering op zijn plaats. Sinds 1980 wordt door het *US Bureau of the Census* in de volkstelling voor iedereen de voorouderlijke band genoteerd. Bij die gelegenheid moeten respondenten de vraag beantwoorden: "What is this person's ancestry or ethnic origin?" Dit is een open vraag en de afstamming is daarmee gebaseerd op hoe respondenten zichzelf classificeren. Het doel van de vraag is om naast de vraag naar ras in de volkstelling ook na te gaan of Amerikanen een band met het land van hun voorouders hebben. Maar deze vraag dient een nog hoger doel. Onder de 'Civil Rights Act' is discriminatie verboden op basis van ras, geslacht, religie of nationale origine. Met het oog op deze doelstelling is het meten van verschillen van belang. Daarnaast is deze informatie welkom voor de overheid om publieke diensten af te kunnen stemmen op de culturele en etnische verschillen tussen groepen. Dat bedienen kan nog wel eens lastig worden omdat veel Amerikanen niet één maar meer landen van herkomst noemen. De gemiddelde stamboom van Amerikanen heeft een hoog multicultureel gehalte en ook door naamwisselingen zullen velen moeite hebben om zich te identificeren met één voorouderlijk land. In de volkstelling komt het verschijnsel van meervoudige afstamming ook tot uitdrukking: 58 procent noemt één afstamming,

PENNSYLVANIA DUTCH

Een bijzondere groep Duitse afstammelingen zijn de 'Pennsylvania Germans' ook wel aangeduid als 'Pennsylvania Dutch'. Het woord Dutch heeft niets met Nederland te maken maar is een verbastering van Deutsch. Deze groep spreekt een oud Duits dialect ('Plautdietsch') en kan hoofdzakelijk worden aangetroffen onder de Amish en Mennonieten. In 2000 waren er 255.000 Pennsylvania Germans, dus de groep is niet bijzonder groot en ze zijn hoofdzakelijk gevestigd in Pennsylvania, Ohio, Indiana en in Ontario (Canada). Zij worden echter als een afzonderlijke groep gezien en zijn niet inbegrepen bij de 42,9 miljoen Duitsers in figuur 1.

22 procent noemt twee of meer afstammelingen en 20 procent noemt niets of rapporteert 'gemengd' of 'geadopteerd'. Het percentage van 20 is bijzonder hoog te noemen in vergelijking met de voorgaande volkstellingen van 1980 en 1990 toen slechts tien procent geen afstamming noemde.

Canada

Als we het over Amerika als immigratieland hebben worden de Verenigde Staten en Canada vaak in één adem genoemd. Fijnslijpers zullen dan ook opmerken dat (Noord-)Amerika groter is dan alleen maar de Verenigde Staten. En dat de bovenstaande ranglijst er aanzienlijk anders zal uitzien als Canada in de berekening wordt betrokken. Voor de volledigheid is de etnische afkomst van Canada in tabel 1 samengevat. De algemene conclusie is dat Canada net als de VS een sterke band met Europa heeft. De algemene rangschikking waarbij de Duitsers als nummer 1 (in figuur 1) naar voren komen verandert echter niet als we de Duitsers in de VS en Canada bij elkaar optellen. Opvallend is evenwel dat immigranten uit de Oekraïne, Portugal en India prominenter voorkomen in Canada dan in de VS. Vanwege de oude Franse banden wekt het geen verbazing dat Fransen en de Franse taal dominant zijn. Opvallend is wel dat er meer mensen Frans als hun moedertaal beschouwen dan er mensen met een Franse afkomst zijn. Vreemd is dat echter niet omdat Frans, naast Engels, de officiële taal van Canada is en voor een provincie als Quebec is het de enige officiële taal. De overheid moet officiële documenten en wetten in twee talen laten verschijnen.

Hoe vergaat het de verschillende groepen?

Amerika fungeert voor velen als een welvaarts-magneet, maar het zijn veelal de ondernemende types, met meer dan gemiddelde vaardigheden en kapitaal, die de overtocht wagen. De selectie van immigranten die zich een plaats weten te verwerven in de Amerikaanse maatschappij is dan ook geen dwarsdoorsnede van de mensen in het land van herkomst. Het is interessant om te weten hoe het de diverse migrantengroepen, waaronder de Nederlandse Amerikanen, in het 'land van de onbegrensde mogelijkheden' is vergaan en of bevolkingsgroepen die al veel generaties immigranten kennen vandaag de dag nog steeds bovengemiddeld scoren in termen van sociaal-economisch succes.

Tabel 2 bevat een aantal sociaal-economische kengetallen die het succes of het falen van immigrantengroepen illustreren. De vier belangrijkste conclusies die uit de tabel kunnen worden getrokken zijn:

1. Europese afstammelingen scoren op alle elementen bovengemiddeld (een hoger gezinsinkomen, hoger opgeleid, hoger eigen woningbezit).
2. Hispanics (vooral Mexicanen en Puerto-Ricanen), Afro-Amerikanen en indianen vormen de onderkant van de Amerikaanse samenleving.
3. Het feit dat mensen thuis een andere taal dan Engels spreken is niet noodzakelijk een belemmering voor integratie. Dat bewijzen de Chinezen en Russen die in respectievelijk 85

Tabel 1. De 'roots' van Canada: top-15 bevolkingsgroepen naar etniciteit en gesproken moedertaal, 2001

Bevolkingsgroepen naar afkomst			Bevolkingsgroepen naar moedertaal		
Etniciteit	Aantal (x 1000)		Moedertaal	Aantal (x 1000)	
Totale bevolking	29.639		Totale bevolking	29.639	
1. Canadees	11.683		1. Engels	17.352	
2. Engels	5.979		2. Frans	6.703	
3. Frans	4.668		3. Chinees	854	
4. Schots	4.157		4. Italiaans	469	
5. Iers	3.823		5. Duits	438	
6. Duits	2.743		6. Punjabi	271	
7. Italiaans	1.270		7. Spaans	245	
8. Chinees	1.094		8. Portugees	214	
9. Oekraïens	1.071		9. Pools	208	
10. Indiaans (Noord Amerikaans)	1.001		10. Arabisch	200	
11. Nederlands	923		11. Tagalog	174	
12. Pools	817		12. Oekraïens	148	
13. Indiaas	713		13. Nederlands	129	
14. Noors	364		14. Vietnamees	122	
15. Portugees	357		15. Grieks	120	

Bron: Statistics Canada, <http://www.statcan.ca/start.html>

Tabel 2. Sociaal-economische karakteristieken top-20 bevolkingsgroepen in Verenigde Staten, 2000

Afstamming:	Mediaan huishoud inkomen (\$)	% personen onder de armoedegrens	% hoger opgeleid ^a	% met lichamelijke of mentale gebreken ^b	% spreekt thuis andere taal dan engels ^b	% eigen woning ^c
1. Duits	49.498	5,9	30,5	15,0	4,4	73,7
2. African-American	29.423	23,5	14,3	23,1	7,0	46,3
3. Iers	48.947	6,7	30,1	16,4	3,0	70,1
4. Engels	50.051	5,4	35,4	17,5	2,6	76,7
5. Mexicaans	33.621	23,3	7,5	19,7	79,9	48,3
6. Amerikaans	37.829	11,3	16,0	20,5	3,3	72,2
7. Italiaans	51.246	6,6	28,9	15,3	9,2	70,6
8. Pools	50.887	5,8	30,9	15,4	9,8	73,3
9. Frans	45.861	7,3	26,6	17,9	7,1	69,9
10. Schots	53.444	5,1	40,9	16,0	3,4	74,1
11. NEDERLANDS	45.892	6,5	25,4	18,1	4,8	73,9
12. Noors	48.858	5,8	32,4	13,9	3,7	72,8
13. Schots-Iers	46.945	5,3	36,8	18,9	2,9	74,9
14. Zweeds	50.484	5,4	35,5	14,7	4,1	74,2
15. Puerto-Ricaans	30.644	25,1	12,5	24,7	75,5	34,6
16. Russisch	59.950	7,0	54,6	15,9	19,2	66,4
17. Indiaans	30.599	24,5	11,5	23,5	27,9	55,5
18. Chinees	51.444	13,2	48,1	13,6	85,1	58,4
19. Frans-Canadees	48.032	6,3	24,4	16,8	10,8	71,7
20. Welsh	51.869	5,0	38,7	16,8	3,2	74,8
Totale bevolking	41.994	12,0	24,4	19,0	17,9	66,2

(a) Personen met een Bachelors of Arts (BA)-diploma als % van de groep van 25 jaar en ouder. (b) als % van de groep van 5 jaar en ouder. (c) als % van aantal bewoonde huiseenheden.

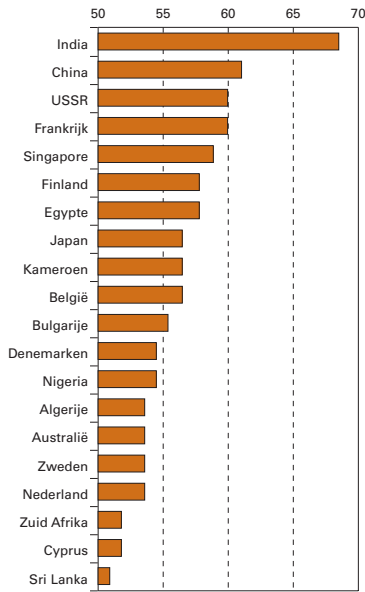
Bron: US Bureau of Census, Volkstelling 2000

- en 19 procent van de gevallen thuis in hun moedertaal communiceren en toch in hoge mate economisch succesvol zijn. Veel Afro-Amerikanen daarentegen spreken weliswaar thuis Engels maar genieten desondanks een laag inkomen: één op de vier leeft in armoede.
4. Het percentage 'gehandicapten' is in de VS schrikbarend hoog (van de totale bevolking 19 procent), en dan vooral onder de Afro-Amerikanen (23 procent), de indianen (24 procent) en de Puerto-Ricanen (25 procent) van wie er relatief veel in armoede leven. De definitie van gehandicapt zijn is breder dan het begrip arbeidsongeschikt zijn. Handicap of gebrek wordt in de volkstelling gedefinieerd als een langdurige fysieke, mentale of emotionele toestand, die het voor iemand moeilijk maakt om activiteiten als wandelen, traplopen, aankleden, baden, leren of othouden uit te voeren. Deze toestand kan een persoon verhinderen om zich buitenshuis te begeven of te werken. Vanzelfsprekend zal

Rectificatie

Abusievelijk is in het artikel 'Verschillen in integratie van Turken in Nederland' van Hüseyin Kaya in het meinumnummer van Demos niet aangegeven dat het onderzoek gebaseerd is op de SPVA-data (Sociale Positie en Voorzieningsgebruik van Allochtonen) uit het jaar 2002.

Figuur 2. Top-20 van herkomstlanden met het hoogste percentage hoogopgeleiden in de Verenigde Staten, 2000



Bron data: OESO, 2005, eigen berekeningen. Het percentage is berekend voor de bevolkingsgroep van 15 jaar en ouder.

demodata

In 2004 zijn in ons land 194 duizend kinderen geboren. De kans dat een kind wordt geboren op een doordeweekse dag is sinds 1950 sterk toegenomen. Steeds minder kinderen worden op een zaterdag of zondag geboren. Bij een evenredige verdeling van de bevallingen over de week zou het aandeel 14,3% per dag bedragen, op een zaterdag is het gemiddelde tegenwoordig echter 12,1%, op zondag 11,7%. Deze verandering hangt samen met de forse toename van het aandeel bevallingen in het ziekenhuis, waaronder de toename van het aantal keizersneden welke in veel gevallen goed kunnen worden gepland. Als zich vooraf geen complicaties voordoen worden planbare ziekenhuisbevallingen bij voorkeur op een doordeweekse dag ingeroosterd (CBS).

de vergrijzing ook debet zijn aan het hoge percentage gehandicapten, maar de grote verschillen doen vermoeden dat er meer aan de hand is. Obesitas wordt niet voor niets als een van de grootste bedreigingen van de gezondheid gezien.

Voor de Russen en Chinezen vormen groepen met een hoog percentage immigranten die nog in het moederland zijn geboren en deze groepen zijn daardoor ook relatief jonger dan de gemiddelde Amerikaan. De gegevens van dergelijke immigrantengroepen zijn daardoor niet vergelijkbaar met die van de Europese afstammelingen. Dit verklaart voor Chinezen ook de verwarrende uitkomst dat het mediane huishoudinkomen bijna 10.000 dollar boven het landelijke peil ligt en dat tevens een aanzienlijk deel van de Chinezen in armoede leeft. De samenstelling van de Chinese immigrantenstroom is tamelijk heterogeen. Bij de migranten uit Latijns Amerika ligt dat veel eenduidiger: Mexicanen en Puerto Ricanen zijn laag opgeleid, leven meer dan gemiddeld in armoede, en ongeveer 75-80 procent spreekt thuis geen Engels.

De oude Nederlandse Amerikaan

De Nederlandse afstammelingen vormen met 4,5 miljoen nazaten een omvangrijke groep, maar als tabel 2 richtinggevend is voor het succes van de immigranten in de VS dan scoort de Nederlandse Amerikaan niet meer dan gemiddeld. Voor een deel is dat een weerspiegeling van de beroepen die Nederlanders ooit uitoefenden en van de staten waar ze neerstreken. De grootste groepen Nederlandse immigranten vertrokken in de 19^e, begin 20^{ste} eeuw en velen werkten in de landbouw. Vandaar ook dat vooral landbouwstaten als Ohio, Illinois en Michigan veel Nederlanders aantrokken.

Anders dan de Duitsers lijken Nederlanders niet veel toonaangevende figuren te hebben voortgebracht. Toch is dat schijn en telt ook Nederland een aantal 'celebrities' die de Amerikaanse geschiedenis hebben bepaald. Peter Stuy-

vesant werd al genoemd, Cornelius Vanderbilt (ook daadwerkelijk uit De Bilt) stond in de 19^e eeuw aan de wieg van het Amerikaanse spoorwegnet, verder hadden de Amerikaanse presidenten Martin van Buren, Theodore Roosevelt en Franklin Roosevelt Hollandse voorouders, de econoom Hendrik Houthakker was ooit onder president Nixon voorzitter van de Council of Economic Advisors en Nobelprijswinnaar Tjalling Koopmans doceerde jaren aan Yale University. Van de grote filmsterren had Audrey Hepburn Nederlands bloed. Maar wellicht dat Nederland Amerika nog het meest heeft verrijkt met de taal, waarin het woord Dutch herhaaldelijk verschijnt: 'Dutch courage' – dronkemansmoed; 'a Dutch widow' – een vrouw die het met iedereen aanlegt; 'going Dutch' – ieder betaalt voor zich; 'talking Double Dutch' – verward praten; 'a Dutch uncle' – iemand die streng en op botte wijze kritiek levert of adviseert; of een 'Dutch bargain' – een transactie gesloten toen men dronken was. Het refrein van het Nederlandse kinderlied over de Nederlandse Amerikaan – "van voor, naar achter, van links, naar rechts" – sluit goed aan bij de typologie waarin drank en warrigheid hoogtij viert.

De nieuwe Nederlandse Amerikaan

Een open vraag is of de Nederlandse immigrant in de VS van vandaag sterk verschilt van de gevestigde Amerikaan met Nederlandse banden. De immigranten die richting de VS gaan vormen immers niet bepaald de familie Doorsnee. Er vindt een positieve selectie plaats, is het niet impliciet dan wel expliciet via de immigratiergels van de Amerikaanse Immigratiedienst. Veel Nederlandse immigranten zijn hoogopgeleid en kiezen andere bestemmingen binnen de VS dan vroeger. Op basis van recente gegevens van de OESO kunnen we concluderen dat 54 procent van de huidige Nederlandse migrantenpopulatie (van 15 jaar en ouder) in de VS hoog is opgeleid. Ter vergelijking: in Nederland bedraagt het percentage hoogopgeleiden (HBO

SONNET

Een sonnet geschreven in 1883 door Emma Lazarus (1849-1887), die hiermee haar geloof verwoordde in de Verenigde Staten als toevluchtsoord voor de Europese massa die naar democratie verlangde. Sinds 1903 staat het gegraveerd op de voet van het Vrijheidsbeeld in New York. De opbrengst van de veiling van dit sonnet werd gebruikt om de sokkel van het Vrijheidsbeeld mede te financieren.

The New Colossus

*Not like the brazen giant of Greek fame,
with conquering limbs astride from land to land;
Here at our sea-washed, sunset gates shall stand
a mighty woman with a torch, whose flame
is the imprisoned lightning, and her name
Mother of Exiles. From her beacon-hand
Glow world-wide welcome; her mild eyes command
The air-bridged harbor that twin cities frame,
"Keep, ancient lands, your storied pomp!" cries she
with silent lips. "Give me your tired, your poor,
Your huddled masses yearning to breathe free,
The wretched refuse of your teeming shore,
Send these, the homeless, tempest-tost to me,
I lift my lamp beside the golden door!"*



Vrijheidsbeeld New York VS. Foto: ANP/Jon Arnold

en WO) 26 procent en in vergelijking met de Nederlandse immigranten blijkt hieruit dat dit geen doorsnee groep is. In de VS hoort Nederland wat opleiding betreft tot de top-20 van landen met gemiddeld het hoogste niveau (figuur 2). De top wordt aangevoerd door India, China en Rusland. Van alle Indiase immigranten bijvoorbeeld is 69 procent hoogopgeleid. Gemiddeld zeer laag opgeleid zijn de immigranten uit Mexico, El Salvador en de Dominicaanse Republiek waar van de immigranten vier à vijf procent hoog is opgeleid.

Dat de Nederlandse immigrant van karakter is veranderd kunnen we ook aflezen aan de bestemmingen die zij kiezen binnen de VS. De staat California, waar 24 procent van de Nederlandse immigranten zich bevindt, is de grootste magneet, gevolgd door Florida met 7,3 procent en New York met 6,9 procent.

De originele bewoners

Ten slotte, wie over de 'roots' van Amerika schrijft kan niet heen om de échte originele bewoners. De 'Native Americans', de indianen en de Eskimo's, zijn met nog geen 2,5 miljoen zielen (4,1 miljoen als de indiaanse afkomst wordt uitgebreid tot mensen die meer stammen of landen van herkomst melden) sterk in de minderheid in Amerika en de meesten hebben het er niet al te best. Vanaf de tijd dat Europeanen Amerika in hun bezit namen hebben indianen zich naar Westerse maatstaven in een achterstandspositie bevonden. Tabel 2 maakte al duidelijk dat deze groep aan de onderkant van de samenleving bungelt. Uit tabel 3 blijkt dat dit voor alle indianenstammen geldt. In deze tabel staan de 15 grootste stammen vermeld. De Cherokee- en de Navajo-indianen vormen de grootste stammen en na nummer 15 op de lijst – de Seminole-indianen – worden de stammen al snel zo klein dat ze niet meer in officiële tabellen verschijnen. Alle stammen hebben een enorme sociaal-economische achterstand op de rest van de bevolking. De leden zijn arm en slecht opgeleid en geen enkele stam vormt een uitzondering.

Gelukkig is er wel enige vooruitgang te bespeuren op gebied van opleiding, armoede en inkomen. Bij de volkstelling van 1990 bedroeg het familie-inkomen van de Native Americans bijvoorbeeld nog maar 62 procent van het landelijk gemiddelde, in 2000 was dat gestegen tot 73 procent. Verder groeit de indianenbevolking terwijl men decennialang heeft gedacht dat deze zou uitsterven. Na de afslachting bij Wounded Knee in december 1890 leek het lot van indianen bezegeld. In 1890 waren er nog maar 248.000 Native Americans en lange tijd is dat aantal zeer beperkt gebleven. In 1950 was hun aantal weer toegenomen tot 377.000. Daarna begon de opmars in bevolkingsaantal en projecties suggereren dat in 2050 het aantal Native Americans 4,6 miljoen zal bedragen, waarmee hun aantal weer terug is op het volgens historici geschatte beginniveau van 1492, toen Christopher Columbus Amerika ontdekte.

Conclusie

Het wonderlijke beeld dat de Amerikaanse volkstelling biedt is dat van een enorme diversiteit, waarbij de extremen de aandacht trekken.

Tabel 3. 15 grootste stammen indianen en inheems Alaska in de Verenigde Staten, 2000

Stam	Meer dan één stam of etniciteit gerapporteerd	Eén stam gerapporteerd	% onder armoedegrens	% hoger opgeleid	Mediaan huishoudinkomen (\$)
1. Cherokee	729.533	281.069	18,9	15,7	32.611
2. Navajo	298.197	269.202	37,2	6,9	23.799
3. Latijns-Amerikaanse indianen	180.940	104.354	24,9	9,4	34.021
4. Choctaw	158.774	87.349	18,4	16,4	32.611
5. Sioux	153.360	108.272	39,0	10,8	25.116
6. Chippewa	149.669	105.907	24,0	10,3	32.205
7. Apache	96.833	57.060	32,8	8,5	28.483
8. Blackfeet	85.750	27.104	25,8	12,4	30.061
9. Iroquois	80.822	45.212	19,5	16,3	35.708
10. Pueblo	74.085	15.817	28,6	9,6	28.155
11. Creek	71.130	40.223	17,6	17,1	33.452
12. Lumbee	57.868	5.913	18,1	12,5	32.957
13. Eskimo	54.761	45.919	21,3	6,0	32.483
14. Chickasaw	38.351	20.887	17,0	18,5	33.644
15. Seminole	27.431	12.431	25,7	13,3	29.440
Totale bevolking VS	281.421.906		12,0	24,4	41.994

Bron: US Bureau of Census, Volkstelling 2000

De welvaart van de bijzonder hoogopgeleide Russen, Chinezen en Indiase immigranten staat tegenover de grote armoede onder Afro-Amerikanen, Hispanics en Native Americans. De wonderbaarlijk grote groep Duitsers (43 miljoen) staat tegenover de veel kleinere groep van 21 miljoen inwoners die zichzelf als Amerikaan bestempelt (niet te verwarren met Native Americans). En wellicht dat de constatering dat maar weinigen zich als Amerikaan zien nog de grootste verrassing is. Het Amerikaanse assimilatiemodel stond immers jarenlang model voor immigratielanden. Iedereen was en voelde zich Amerikaan. Het archetype van de ouderwetse Amerikaan met zijn trots en vooroordelen was Archie Bunker uit de televisieserie *All in the Family*. En om hem nog maar eens te citeren: "Back in my day, they wasn't called Chicanos or Anglo-Americans or Afro-Americans, we was all Americans so if a guy was a jig or a spick, it was his own business." Amerikanen blijken in internationaal verband nog steeds trots op hun land – 80 procent is volgens de World Values Study erg trots –, terwijl Europeanen die trots niet zo sterk voelen: van de Nederlanders is bijvoorbeeld maar 20 procent erg trots op Nederland. Maar achter de façade van de Amerikaan die trots is op zijn nieuwe wereld gaat blijkbaar nog altijd een mens schuil die de 'roots' met de oude wereld koestert.

REFERENTIES

- Dalen, H.P. van en K. Henkens (2006), When the quality of a nation triggers emigration, TI Discussion Paper, no. 2006-026/1, Amsterdam/Rotterdam.
- Hatton, T.J. en J.G. Williamson (1998), *The Age of Mass Migration*, Oxford: Oxford University Press.
- OESO (2005), *Trends in international migration 2004*. Parijs: OECD.
- Thornton, R. (1987), *American Indian holocaust and survival – A population history since 1492*. Norman: University of Oklahoma Press.

Dr. H.P. van Dalen, NIDI en SEOR, Erasmus Universiteit Rotterdam. Contact: dalen@nidi.nl

demodata

Het jaarlijkse zorggebruik per inwoner in Nederland neemt sterk toe met de leeftijd, tot meer dan € 40.000 voor een man van 95 jaar en ouder, en bijna € 50.000 voor een vrouw in die leeftijdsgroep. Vrouwen gebruiken meer zorg dan mannen. Al jaren is de verhouding tussen het kostendeel van vrouwen en mannen ongeveer 60:40. Het verschil hangt uiteraard samen met de zorg rondom zwangerschap en bevalling, maar is daarnaast vooral ook het gevolg van de hogere levensverwachting van vrouwen. Bovendien brengen vrouwen meer jaren in ongezondheid door dan mannen en zijn zij vaker alleenstaand. Al deze factoren leiden ertoe dat vrouwen een groter beroep doen op de gezondheidszorg en dat de gemiddelde kosten voor vrouwen ook wat hoger uitkomen (RIVM).

In 2004 zijn in ons land 194 duizend kinderen geboren, 45% van hen was het eerste kind van de moeder en 37% het tweede. Steeds vaker is de moeder niet getrouwd: van alle 194 duizend kinderen kwam 33% 'niet-echtelijk' ter wereld, van de eerste kinderen is dit zelfs 52%. Een deel van deze moeders woont (ongehuwd) samen (CBS).

Ontwikkelingen in de levensverwachting zijn een erfenis uit het verleden. De ziekten die nu veel vroegtijdige sterfte en verlies aan kwaliteit van leven veroorzaken, hangen vaak samen met de leefstijl eerder in de levensloop. Zo daalt bij mannen de ziektelast van aandoeningen die door tabaksgebruik worden veroorzaakt, zoals longkanker en COPD, omdat zij sinds de jaren zestig en zeventig aanzienlijk minder zijn gaan roken. Vrouwen zijn in de afgelopen decennia juist meer gaan roken; bij hen stijgt die ziektelast nu. Het aantal Nederlanders met overgewicht en obesitas (ernstig overgewicht) is in de afgelopen decennia sterk gestegen. Als gevolg daarvan stijgt ook het aantal mensen met diabetes, al draagt ook de verbeterde opsporing hieraan bij (RIVM).